

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ સમક્ષ
આર/ફર્સ્ટ અપીલ નં. ૪૦૪૨/૨૦૦૯

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ એ.વાય. કોઝે

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ જે.એલ. ઓડેદરા

=====

અહેવાલ કરવાની મંજૂરી	હા	ના

=====

મેસર્સ એસ્ટ્રિપ્ટ સ્વીચ ગિયર પ્રા. લિ. જે હાલની સ્ટેલમેક લિ.

વિરુદ્ધ

મેસર્સ ચંદ્રકાન્ત વ્રાસ પ્રા. લિ.

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ વતી સિનિયર એડવોકેટ શ્રી આર.એસ. સંજાણવાલા સાથે શ્રી દિગંત પોપટ (પ૩૮૫) વતી શ્રી શ્રીનિલ એમ. શાહ (૩૭૬૬) સામવાળા નં. ૧ વતી શ્રી પી.એસ. ચાંપાનેરી (૨૧૪)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ એ.વાય. કોઝે

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ જે.વાય. ઓડેદરા

તા. ૨૭/૧૧/૨૦૨૫

ઓરલ જજમેન્ટ

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ એ.વાય. કોઝે દ્વારા જાહેર)

૧. આ અપીલ અપીલકર્તા દ્વારા દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૦૮ (જેને હવે પછી "સી.પી.સી." તરીકે ઓળખવામાં આવશે) ની કલમ ૯૬ સાથે વંચાણમાં લેતા ઓર્ડર ૪૧ રૂલ ૧ હેઠળ, જામનગરના ૭ મા એડિશન સિનિયર સિવિલ જજ દ્વારા સ્પેશયલ સિવિલ સ્યુટ ૪૬/૧૯૯૭ માં પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૧૦.૦૭.૨૦૦૯ ના ચુકાદા, હુકમ અને હુકમનામા સામે દાખલ કરવામાં આવી છે.

૨. પડકારવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમનામા દ્વારા, દીવાની અદાલતે સામાવાળા-મૂળ વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવો મંજૂર કર્યો છે અને અપીલકર્તા-પ્રતિવાદીને રૂ. ૨૨,૩૬,૬૮૦/- (અંક અંકે રૂપિયા બાવીસ લાખ છત્રીસ હજાર છસો એંસી પૂરા) ની રકમ, દાવો દાખલ કર્યાની તારીખથી હુકમનામાની તારીખ સુધી વાર્ષિક ૬% ના ચાલુ વ્યાજ દર સાથે અને હુકમનામાની તારીખથી વસૂલાત સુધી વાર્ષિક ૫% ના વ્યાજ દર સાથે ચૂકવવાનો હુકમ કર્યો છે.

૩. સામાવાળા-વાટી એક નોંધાયેલી કંપની હોવાથી તાંબાના ઇલેક્ટ્રિક ઘટકો (electric component with copper) ના ઉત્પાદનના વ્યવસાય સાથે સંકળાયેલી હતી અને તેણે સમયગાળા દરમિયાન વ્યવસાયના સામાન્ય ક્રમમાં અપીલકર્તા-પ્રતિવાદીને આવા માલની આપૂર્તિ (supply) કરી હતી અને જેના માટે હિસાબી ચોપડાઓ (books of accounts) નિભાવવામાં આવ્યા હતા.

૪. કેસની વિગત એવી છે કે અપીલકર્તાએ રજૂ કરાયેલા બિલો સામે પૂરા પાડવામાં આવેલા માલ પેટે ચૂકવણી કરવામાં નિષ્ફળતા મેળવી હોવાથી, દાવો દાખલ કરવા માટેનું કારણ (cause of action) ઉદ્ભવ્યું હતું.

૫. હકીકતો પરથી જણાય છે કે, સમન્સ બજવણી થયા બાદ, અપીલકર્તાએ સમન્સની પરત કરવાની તારીખ (૩૦.૦૬.૧૯૯૭) પહેલાં જ સી.પી.સી. ના ઓર્ડર ૨૩ રૂલ ૩ અને કલમ ૧૫૧ હેઠળ આંક-૧૧ થી અરજી દાખલ કરીને પ્રતિભાવ આપ્યો હતો, જેમાં રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આ બાબતનો તારીખ ૩૦.૦૬.૧૯૯૭ થી ૩૦.૧૧.૧૯૯૭ વચ્ચેની વિવિધ તારીખોના છ ચેકો દ્વારા રૂ. ૭,૫૩,૮૧૪.૪૨/- (અંક અંકે રૂપિયા સાત લાખ ત્રેપન હજાર આઠસો ચૌદ અને બેતાલીસ પૈસા) ના પૂર્ણ અને અંતિમ સમાધાન દ્વારા સૌહાર્દપૂર્ણ રીતે નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૬. આંક-૧૧ ની અરજી સાથે, તારીખ ૦૬.૦૬.૧૯૯૭ નો કરાર/સમાધાન પત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો જેના પર બંને પક્ષોની સહીઓ હતી.

૭. આંક-૧૧ ની આ અરજી પર કરવામાં આવેલી નોંધ ના આધારે, એક અલગ મુદ્દો ઘડીને મુખ્ય દાવા સાથે તેની સુનાવણી કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. મૂળભૂત રીતે તારીખ ૦૭.૦૪.૨૦૦૪ ના રોજ આંક-૨૯ થી ત્રણ મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ, આંક-૧૧ ના નીચેની નોંધ અને હુકમના આધારે તારીખ ૨૭.૦૭.૨૦૦૭ ના રોજ મુદ્દા નં. ૩-એ ઉમેરવામાં આવ્યો હતો.

૮. ત્યારબાદ ટ્રાયલના તબક્કે પુરાવા રજૂ કરવાના તબક્કે, સામાવાળા-વાદી દ્વારા આંક-૩૯ ની પુરસીસ દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે વાદી પોતાના કેસના સમર્થનમાં કોઈ દસ્તાવેજ કે મૌખિક પુરાવા રજૂ કરવા ઈચ્છતા નથી અને તારીખ ૨૩.૦૭.૨૦૦૮ ના રોજ આ પુરસીસ પર પોતાના પુરાવા બંધ કરવાનો હુકમ પસાર કરાવ્યો હતો.

૯. ત્યારબાદ, અપીલકર્તા-પ્રતિવાદીએ પોતાના પુરાવા રજૂ કરવા માટે આંક-૪૦ થી પુરસીસ ફાઇલ કરી હતી અને આંક-૪૩ થી અપીલકર્તા વતી સોગંદનામા પરનો પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે સાક્ષીની ઉલટતપાસ કરવામાં આવી હતી. આંક-૪૩ ના ફરરા-૪ થી ૬ માં નીચે મુજબ જુબાની આપવામાં આવી છે:

"૪. વર્તમાન કાર્યવાહીમાં, પ્રતિવાદી પર સમન્સની બજવણીની પરત કરવાની તારીખ પહેલાં, વાદી અને પ્રતિવાદીએ હિસાબના હેતુ માટે તેમની વચ્ચેની બાબતનો સૌહાર્દપૂર્ણ રીતે નિકાલ કર્યો હતો, અને આવા હિસાબો અંગે થયેલા સમાધાન મુજબ, પ્રતિવાદી દ્વારા વાદીને ચૂકવવાપાત્ર કુલ રકમ રૂ. ૭,૫૩,૮૧૪.૪૨ (રૂપિયા સાત લાખ ત્રેપન

હજાર આઠસો ચૌદ અને પૈસા બેતાલીસ) નક્કી કરવામાં આવી હતી. ઉક્ત સમાધાનના અનુસંધાનમાં, પ્રતિવાદીએ વાદીને કુલ છ ચેક ઈશ્યુ કર્યા હતા, જેની વિગતો નીચે મુજબ દર્શાવેલ છે:—

ચેક નં.	તારીખ	રકમ
૦૨૨૬૪૪	૩૦.૦૬.૧૯૯૭	૧૦૦૦૦૦.૦૦
૦૨૨૬૪૫	૩૧.૦૭.૧૯૯૭	૧૦૦૦૦૦.૦૦
૦૨૨૬૪૬	૩૦.૦૮.૧૯૯૭	૧૦૦૦૦૦.૦૦
૦૨૨૬૪૭	૩૦.૦૯.૧૯૯૭	૧૦૦૦૦૦.૦૦
૦૨૨૬૪૮	૩૧.૦૮.૧૯૯૭	૧૦૦૦૦૦.૦૦
૦૦૨૨૬૪૯	૩૦.૧૧.૧૯૯૭	૨૫૩૮૧૪.૪૨
	કુલ રૂ.	૭૫૩૮૧૪.૪૨

૫. વર્તમાન કાર્યવાહીમાં, ઉપર જણાવ્યા મુજબ વાદી અને પ્રતિવાદી વચ્ચે આ બાબતનો સૌહાર્દપૂર્ણ નિકાલ થયા પછી, અને પ્રતિવાદીએ વાદીને ઉપરોક્ત છ ચેક ઈશ્યુ કર્યા પછી, વાદીએ તે છ ચેક સ્વીકાર્યા હતા અને તે મુજબ, તારીખ ૦૬.૦૬.૧૯૯૭ નું એક લખાણ (writing) કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં જણાવાયું હતું કે પ્રતિવાદી દ્વારા વાદીને કોઈ પણ રકમ ચૂકવવાની બાકી રહેતી નથી. ઉક્ત લખાણમાં, વાદી અને પ્રતિવાદી બંનેની સંમતિથી, વાદી વતી જવાબદાર અધિકારી, એટલે કે ચંદ્રકાન્તભાઈ એ દસ્તાવેજ પર સહી કરી હતી, અને પ્રતિવાદી-કંપની વતી એકાઉન્ટન્ટ એ સહી કરી હતી. હું આ બંને સહીઓથી પરિચિત છું. હું પુરાવામાં માર્ક-૪/૨/૧ તરીકે મૂળ લખાણ રજૂ કરું છું. તેને આંક આપવા માટે યોગ્ય હુકમો કરવા કૃપા કરશો.

૬. વર્તમાન કાર્યવાહીમાં, પ્રતિવાદી દ્વારા વાદીને ઉપર જણાવ્યા મુજબ ઈશ્યુ કરાયેલા તમામ ચેકો બેંક સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા અને યોગ્ય રીતે પાસ (honoured) થઈ ગયા હતા. આમ, ઉપરોક્ત તમામ ચેકોની રકમ વાદીને મળી ગઈ છે. આ રીતે, બંને પક્ષો વચ્ચે થયેલા લખાણ/કરારનો સંપૂર્ણ અમલ કરવામાં આવ્યો છે."

૧૦. ઉલટતપાસમાં, સાક્ષીને એક પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો હતો કે આંક-૪૫ ના દસ્તાવેજ પર બંને પક્ષોની સહીઓ હતી, પરંતુ સહી કરતી વખતે સાક્ષી હાજર નહોતા, તેમજ વિશિષ્ટ પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો હતો કે આંક-૪૫ માં દાવો પાછો ખેંચવાનો કોઈ ઉદ્દેશ નહોતો. વધુમાં, એવો પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો હતો કે અપીલકર્તા-પ્રતિવાદીએ આંક-૪૫ માં ઉદ્દેખિત ચેકો વટાવવામાં આવ્યા હતા તે સાબિત કરવા માટે કોઈ બેંક પ્રમાણપત્ર રજૂ કર્યું નથી.

૧૧. આના આધારે, અદાલતે એવું તારણ કાઢ્યું કે અપીલકર્તા-પ્રતિવાદી આંક-૪૫ની વિગતો સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે. આ અદાલતના અભિપ્રાય મુજબ, ટ્રાયલ જજ દ્વારા પુરાવાનું અયોગ્ય મૂલ્યાંકન કરીને ભૂલ કરવામાં આવી છે.

૧૧.૧ ટ્રાયલ જજે આવા તારણ માટે માત્ર સાક્ષીની ઉલટતપાસ આંક-૪૩ નો જ સંદર્ભ લીધો છે, જો કે સોગંદનામા પરના પુરાવા ને અવગણ્યો છે, જેના સંબંધિત ફરરા અગાઉના ફરરાઓમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા છે.

૧૧.૨ આ અદાલતના અભિપ્રાય મુજબ, આંક-૪૫ ના દસ્તાવેજની વિગતો આંક-૪૩ થી તપાસવામાં આવેલા સાક્ષી દ્વારા સ્થાપિત થાય છે.

૧૨. બીજી ભૂલ એ કરવામાં આવી છે કે અદાલતે પોતે સામાવાળા-વાદીના એ વલણને માન્ય રાખવા માટે આંક-૪૫ પર ભરોસો મૂક્યો છે કે આંક-૪૫ એ લેણાંની સ્વીકૃતિ છે. અદાલત માટે કોઈ દસ્તાવેજ પર આંશિક રીતે ભરોસો રાખવો ખુદો નથી. અદાલતે કાં તો આંક-૪૫ નો સંપૂર્ણપણે સ્વીકાર કરવો જોઈતો હતો અથવા તેને સંપૂર્ણપણે ફગાવી દેવો જોઈતો હતો.

૧૩. અદાલત માટે એક જ વ્યવહાર અથવા દસ્તાવેજ ને એક જ સમયે મંજૂર કરવો અને સાથે જ નકારવો તે યોગ્ય નથી. અદાલતનું આવું વર્તન અસ્વીકાર્ય છે કારણ કે તે અદાલત આંક-૪૫ ના સંદર્ભમાં એકસાથે સ્વીકાર અને અસ્વીકાર કરી શકે નહીં તે સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ છે.

૧૪. અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલી વધુ એક મૂળભૂત ભૂલ એ છે કે, અદાલતે સામાવાળા-વાદીને, અપીલકર્તા-પ્રતિવાદી દ્વારા વાદીને ચૂકવવાપાત્ર લેણાં સ્થાપિત કરવા માટેના તેના બોજ માંથી મુક્ત કરી દીધો. સમગ્ર રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી ની તપાસ કરતા એવું જણાતું નથી કે સામાવાળા-વાદીએ માલની આપૂર્તિ અને તેની બિન-ચુકવણીના પુરાવા તરીકે કોઈ હિસાબનું પત્રક અથવા બિલો, વાઉચર વગેરે રજૂ કર્યા હોય.

૧૫. મુદ્દો ઘડાયા પછી, વાદીના પુરાવા માટે, વાદીએ મુખ્ય તપાસ તરીકે સોગંદનામું રજૂ કરવા માટે મુદત મેળવવા આંક-૨૯ થી આંક-૩૫ ની અરજીઓ આપી હતી. જો કે, આવું કોઈ સોગંદનામું ફાઇલ કરવામાં આવ્યું ન હતું અને આખરે આંક-૩૬ થી વાદીએ તેના ભાગના પુરાવા બંધ કરવા માટે શરતી પુરસીસ આપી હતી.

૧૬. આ અદાલતના અભિપ્રાય મુજબ, સામાવાળા-વાદી કોઈપણ મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી પુરાવાના આધારે લેણાં સ્થાપિત કરવાનો પોતાનો બોજ વહન કરવામાં સખત રીતે નિષ્ફળ ગયા છે અને જ્યાં સુધી આવો બોજ મુક્ત ન થાય ત્યાં સુધી, બોજ અપીલકર્તા-પ્રતિવાદી પર સ્થાનાંતરિત કરી શકાય નહીં.

૧૭. આ સંબંધમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતના રંગામ્મલ વિ. કુપ્પુસ્વામી અને અન્ય એક, (૨૦૧૧) ૧૨ એસ.સી.સી. ૨૨૦ ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાનો સંદર્ભ લઈ શકાય, જેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:-

"૨૧. ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૦૧ 'સાબિતીનો બોજ' વ્યાખ્યાયિત કરે છે જે સ્પષ્ટપણે ઠરાવે છે કે:

'૧૦૧. સાબિતીનો બોજ - જે કોઈ વ્યક્તિ એવું ઈચ્છતી હોય કે અદાલત તેના દ્વારા આગ્રહપૂર્વક રજૂ કરાયેલી હકીકતોના અસ્તિત્વ પર આધારિત કોઈપણ કાનૂની અધિકાર અથવા કાયદા અંગે ચુકાદો આપે, તો તેણે સાબિત કરવું જ જાઈશે કે તે હકીકતો અસ્તિત્વ ધરાવે છે.

જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ કોઈપણ હકીકતનું અસ્તિત્વ સાબિત કરવા માટે બંધાયેલી હોય, ત્યારે એમ કહેવાય કે સાબિતીનો બોજ તે વ્યક્તિ પર રહેલો છે.'

આમ, એવિડન્સ એક્ટ એ સ્પષ્ટપણે ઠરાવ્યું છે કે હકીકત સાબિત કરવાનો બોજ હંમેશા તે વ્યક્તિ પર રહે છે જે તેનો આગ્રહ રાખે છે. જ્યાં સુધી આવો બોજ મુક્ત ન થાય ત્યાં સુધી, સામેના પક્ષને તેનો કેસ સાબિત કરવા માટે કહેવાની જરૂર નથી. અદાલતે એ તપાસવાનું હોય છે કે જે વ્યક્તિ પર બોજ છે તે પોતાનો બોજ મુક્ત કરવા સક્ષમ

રહી છે કે કેમ. જ્યાં સુધી તે આવા તારણ પર ન પહોંચે, ત્યાં સુધી તે સામેના પક્ષની નબળાઈના આધારે આગળ વધી શકે નહીં."

XXXXXXXXXX

XXXXXXXXXX

"૩૬. ઉપલબ્ધ સામગ્રીના આધારે પોતાના કેસને સકારાત્મક રીતે સ્થાપિત કરવાનો બોજ સ્પષ્ટપણે વાદી પર હતો અને વડી અદાલત દ્વારા આવા બોજને મુક્ત કરવા માટે અહીંના પ્રતિવાદી-અપીલકર્તાના બચાવની નબળાઈ અથવા ગેરહાજરી પર આધાર રાખવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. આમ, નીચેની અદાલતો સમગ્ર કેસનું સ્પષ્ટપણે ખોટું અર્થઘટન કરીને આ બોજ પ્રતિવાદી ૧-વાદી પર ન નાખવામાં ગેરકાનૂની અને ભૂલભરેલી રીતે નિષ્ફળ ગઈ છે અને પરિણામે એવા તારણો નોંધાયા છે જે સંપૂર્ણપણે વિપરીત છે અને પક્ષકારોના સ્વીકૃત કેસની પણ વિરુદ્ધ છે."

૧૭. આ મૂળભૂત ભૂલને ધ્યાનમાં લેતા, પડકારવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમનામામાં હસ્તક્ષેપ કરવો જરૂરી છે અને તેને રદ કરવો જરૂરી છે. આથી, અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. જામનગરના ૭મા એડીશનલ સિવિલ જજ દ્વારા સિવિલ સ્યુટ નં. ૪૬/૧૯૯૭ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૦.૦૭.૨૦૦૯ નો પડકારવામાં આવેલ ચુકાદો અને હુકમનામું આથી રદબાતલ કરવામાં આવે છે. તે મુજબ હુકમનામું તૈયાર કરવું.

(ન્યાયમૂર્તિ એ.વાય. કોગ્જે)

(ન્યાયમૂર્તિ જે.એલ. ઓડેદરા)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.